

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Plantaardige Agroketens en Voedselkwaliteit
T.a.v. de heer Staghouwer
c.c. Susanne Sütterlin, Hans van den Heuvel

Betreft: Reactie Planningsbrief LNV - bestrijdingsmiddelen
Contact: Rob van Tilburg

Utrecht, 11 maart 2022

ARTHUR VAN SCHENDELSTRAAT 600
3511 MJ UTRECHT
POSTBUS 1578
3500 BN UTRECHT
NEDERLAND
T ⁺³¹(0)30 2331328
INFO@NATUURENMILIEU.NL
WWW.NATUURENMILIEU.NL

Geachte Minister, geachte mevrouw Sütterlin en heer Van den Heuvel

De voorgenomen plannen van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) openen met de ambitie om tussendoelen op te stellen voor geïntegreerde gewasbescherming. Wij onderschrijven het belang hiervan en benadrukken het belang van effectieve, periodieke monitoring en evaluatie van de effecten van het pesticidenbeleid op het milieu en de gezondheid.

In het coalitieakkoord en de planningsbrief van LNV wordt er expliciet verwezen naar het belang van het halen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor de ultieme deadline in 2027. Dit juichen wij toe en wij denken hier graag over mee. Het behalen van de KRW vereist net als de aangenomen motie TK, vergaderjaar 2021–2022, 21 501-32, nr. 1346, en de doelstellingen van het Farm to Fork Strategy van de EU, waarvan de Minister van LNV heeft aangegeven dit te ondersteunen, een inzet op het verlagen van de milieulast van pesticiden. Dat betekent minimaal 50% reductie van gebruik van pesticiden in 2030 en 50% van de meest schadelijke stoffen en 25% biologisch bewerkt landbouwareaal. Deze ambitie komt in de aangekondigde Europese Verordening betreffende het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en wij verwachten deze reductiedoestelling dan ook terug te zien in de tussendoelen die gesteld zullen worden door het Ministerie van LNV. Daarnaast onderstrepen wij het belang van het aangekondigde onderzoek naar de gezondheidseffecten van pesticiden voor omwonenden en gebruikers.

Hierbij pleiten wij voor concrete meetbare en afdwingbare tussendoelen op het gebied van reductie van pesticidengebruik, die inzicht geven in het reductiepad richting 2030 ten aanzien van:

- a) Het gebruik van pesticiden, uitgesplitst naar gewas, aard (milieulast) en omvang, en inzichtelijk gemaakt op landelijk en regionaal niveau. In het bijzonder vragen we aandacht voor een versnelde afbouw van het gebruik van pesticiden in de nabijheid van Natura 2000-gebieden en KRW-waterlichamen zoals ook geëist wordt door de Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden (SUD).
- b) De emissie die plaatsvindt, het residu dat achterblijft in water, bodem en lucht naar aard (milieuschadelijkheid) en omvang, cumulatief landelijk, landelijk, regionaal en naar gewas.

Goede monitoring van deze tussendoelen is essentieel en deze tussendoelen moeten zodanig worden bepaald dat tijdige bijsturing mogelijk is als doelen niet gehaald dreigen te worden.

Doelsturing vereist ook effectsturing

Echter, het stellen van doelen is één, het sturen op effect is twee. Zoals wordt benoemd in de planningsbrief van LNV is het bieden van perspectief van belang. Duidelijk perspectief is nodig om alle partijen, met name de agrarische ondernemers, mee te krijgen in de omslag naar milieuvriendelijke vormen van gewasbescherming. De landbouwtransitie die met behulp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) vorm krijgt is een uitgelezen mogelijkheid om de afbouw van het gebruik van pesticiden te realiseren in grote delen van het land.

Ondersteuning van landbouwers en inprijzing

Er wordt gerefereerd naar het inkomen van de boer, maar het valt ons op dat er niet wordt gesproken over het belang van passende en doelmatige economische prikkels. Op basis van het rapport 'Economische prikkels weerbare teeltsystemen' (Ecorys, 2021) adviseren wij om de combinatie van subsidies voor onderzoek en ontwikkeling van weerbare teeltsystemen alsook voor pilots, een aansluiting bij het borgstellingskrediet en een voorbereiding van heffingen met een terugsluis verder te concretiseren. Zolang de chemische, meest schadelijke stoffen, het goedkoopst blijven in gebruik, zal het stimuleren van groene alternatieven immers weinig effect sorteren. De overheid heeft daarom een rol om economische prikkels strategisch in te zetten voor de beoogde doelstellingen. De beprijzing moet op het niveau van het betreffende bestrijdingsmiddel naar rato van milieulast plaatsvinden. De inkomsten kunnen worden benut voor het stimuleren van natuurvriendelijke vormen van gewasbescherming, zodat het per saldo budgettair neutraal voor de sector verloopt. Het staat de teler vervolgens vrij als deze kiest voor een hierdoor duurder wordend middel dit door te berekenen in diens prijzen. Wij hopen in de brief van de Minister aan de Kamer te lezen dat een werkende vorm van inprijzen van milieuschade zal worden onderzocht en beleidsmatig vertaald. Hiermee kan uitvoering worden gegeven aan de op 6 oktober 2021 aangenomen motie (TK, vergaderjaar 2021–2022, 21 501-32, nr. 1346) over de uitfasering van pesticiden aangevuld met een plan om boeren te helpen bij de benodigde omschakeling.

Aan banden leggen niet-toetsbare stoffen en middelen op de kandidatenlijst voor substitutie

Het gaat niet goed met de Nederlandse waterkwaliteit. Nederland scoort van alle EU-landen het slechts op vervuiling van oppervlaktewater met pesticiden, zo concludeerde het European Environment Agency (december 2021). Bij oppervlaktewater worden de normen overschreden in 56 procent van de gevallen, en bij meren zelfs in 62 procent van de gevallen. Gelet hierop, en met het oog op het voorzorgsbeginsel, is het daarom nodig om het gebruik van de meest toxische stoffen, zoals de middelen op de kandidatenlijst voor substitutie, aan banden te leggen. Hetzelfde geldt voor de zogeheten niet-toetsbare stoffen die zo toxisch zijn dat ze al in onmeetbare concentraties de norm overschrijden en een grote invloed op waterkwaliteit kunnen hebben. Het PBL stelt in de Nationale Analyse Waterkwaliteit (2020) dat de dalende trend in het aantal gemeten overschrijdingen de werkelijke situatie maskeert. Door de toename van het verbruik van niet-toetsbare stoffen is het berekende risico voor waterorganismen (de milieubelasting) volgens het PBL juist toegenomen, waarbij niet-toetsbare stoffen verantwoordelijk zijn voor 90 procent van de totale berekende milieubelasting. Nederland kan hierdoor niet beoordelen of aan de reductie-doelstellingen voor vervuiling met pesticiden van water wordt voldaan. Het terugdringen van normoverschrijdingen kan niet gegarandeerd worden als juist ten aanzien van de giftigste stoffen een blinde vlek ontstaat. Het uitfaseren (en monitoren) van deze niet-toetsbare stoffen zouden dan ook hoge prioriteit moeten hebben, maar het beleid van LNV, zowel in het Uitvoeringsprogramma als in het (concept) Nationaal Actieplan duurzaam gebruik pesticiden 2021-2025, laten deze kwestie geheel onvermeld.

Betrouwbaar advies

De dagelijkse werkpraktijk voor boeren is niet enkel te beïnvloeden door beprijzing en normering. Er moet ook werk worden gemaakt om boeren te ondersteunen die de stap naar verdere invoer van geïntegreerde en biologische gewasbescherming willen nemen maar daar beperkte kennis of middelen voor hebben. De rol van de landbouwadviseur is daarbij van belang. In de planningsbrief van LNV wordt aangekondigd dat advies en verkoop zullen worden losgekoppeld. Wij ondersteunen de ambitie om de kwaliteit van advies te borgen en zien een verdere uitwerking tegemoet. Daarin zien wij een plek voor benchmarking van de kwaliteit van advies.

Pesticiden rondom Natura 2000-gebieden, KRW-waterlichamen en omwonenden

Het gebruik van pesticiden in Natura 2000 gebieden moet, op basis van artikel 12 van de Richtlijn duurzaam gebruik pesticiden, aan banden gelegd worden. In Nederland is dit overgelaten aan provincies, maar de ongunstige staat van veel Natura 2000 gebieden vraagt om een duidelijk nationaal verbod op middelengebruik in deze natuurgebieden. Daarnaast is het gebruik van pesticiden rondom Natura 2000-gebieden door de Rechtbank Noord-Nederland verboden omdat niet goed onderzocht was of er natuurschade ontstaat als gevolg van het gebruik van pesticiden. Volgens burgerinitiatief Meten=Weten worden pesticiden tot ver in beschermde natuurgebieden aangetroffen en kunnen daar een negatief effect hebben op de reeds kwetsbare biodiversiteit. Wij pleiten er daarom voor om als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak het gebruik van pesticiden rondom Natura 2000-gebieden en KRW-waterlichamen die de hoogste bescherming vereisen versneld af te bouwen met behulp van de gelden uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Effectieve bufferzones rondom waterlichamen zijn al vereist op basis van artikel 11 de Richtlijn duurzaam gebruik, maar de bufferzones van vaak slechts 50 cm waar Nederland voor gekozen heeft, zijn – gelet op de grootschalige overschrijding van de waterkwaliteitsnormen – niet effectief. We roepen u op om deze Europese regels alsnog goed om te zetten in het Activiteitenbesluit milieubeheer.

Wij zijn blij met het verdere onderzoek naar de gezondheidsrisico's voor omwonenden en gebruikers, waarbij wij menen dat dit onderzoek primair vanuit het ministerie van VWS georganiseerd moet worden. Met het oog op het voorzorgsbeginsel en de onzekere gevolgen van chronische blootstelling en cumulatie op onder andere het ontstaan van neurologische ziekten zoals Parkinson, pleiten wij voor ruime en effectieve bufferzones rondom woonbestemmingen.

Precisielandbouw alleen met de juiste randvoorwaarden

Als laatste willen wij u wijzen op de valkuil die schuilt in de ambitie om innovatie en precisielandbouw te bevorderen. Terwijl haast niemand tegen deze ambities kan zijn is het van belang om deze duidelijk in het teken te zetten van de gestelde doelen en er zorg voor te dragen dat innovatie en precisielandbouw ten dienste komen te staan van een duurzame omschakeling in de landbouw en niet het bijschaven van het huidige landbouwsysteem. Hierbij verzoeken wij het Ministerie van LNV om de andere beleidsambities in ogenschouw te houden zoals op het gebied van de natuur-inclusieve kringlooplandbouw, biologische landbouw, bodemgezondheid, biodiversiteit en het verdienmodel van de boer.

De benoemde invalshoeken uit het veelbelovende coalitieakkoord vergen dus een aanscherping van het vigerende Uitvoeringsprogramma en het ontwerp-Nationaal Actieplan. Wij vertrouwen erop dat deze terecht aangescherpte beleidsdoelen hun weg zullen vinden in beide beleidsdocumenten. Onze natuur, waterkwaliteit en biodiversiteit staan zodanig onder druk dat een versnelde afbouw van het gebruik van pesticiden vereist is. De kabinetsambities sluiten hierop aan en wij denken graag mee over de precieze uitwerking zodat de biodiversiteit zich kan herstellen en we economische problemen als gevolg van het niet voldoen aan de Natura 2000 en KRW-verplichtingen voorkomen.

Met vriendelijke groet,

Rob van Tilburg
Directeur Programma's
Natuur & Milieu

Mede namens Greenpeace, Meten=weten, Natuur en Milieufederatie Zuid-Holland, Natuurmonumenten, Parkinson Vereniging, RAVON, SoortenNL, de Vlinderstichtingen Vogelbescherming, Zoogdierenvereniging

